

Zo spectaculair als de najaars trek, wanneer honderden vinken, duizenden spreeuwen en vluchten kieviten langs onze kusten trekken, is de voorjaars trek niet. Wordt de najaars trek in den lande door velen gevolgd, de voorjaars trek gaat veelal ongemerkt voorbij. Dan trekt ook allerlei ge vogelte van struik tot struik op weg naar hun broedgebieden. Wel worden de data van aankomst van de zomervogels genoteerd en uitgewisseld. Toch is de voorjaars trek, hoe stil en bijna zonder zang deze ook plaats heeft, de moeite waard eens oplettend te volgen. Ondanks minder goed weer verschillen de data van aankomst in de regel niet veel.

Zo was dit jaar onze belangstelling op de kievit gevestigd en wel op de kievit die langs de kust of over zee trekt. En dus stond ik dan op 24 februari 1964 aan de duinrand gespannen de hemel boven zee en strand af te speuren. Om 9.45 uur trok de mist, die

over zee hing, wat op, maar het duurde tot 10.20 uur eer 4 kieviten hoog uit zee komende, haaks op het strand, naar Z.O. doortrokken. Daarna kwamen er nog 6 kieviten, later gevolgd door 1 roepend exemplaar, die allen ook naar Z.O. doortrokken. Toen trokken er, althans waar ik stond, geen kieviten meer over, wel enkele leeuweriken die over het strand naar N.O. trokken. De wind was Z.O.

Op 25 februari was de wind Z.O. ten Zuiden en er viel een fijne dichte regen. Uitgezonderd een paar kramsvogels en een enkele leeuwerik, die uit zee kwam en Z.O. trok, geen leven te bekennen. Om 9.45 uur trok de zee volkomen dicht. Op de steenhoop waar altijd in de trek tijd tapuiten te vinden zijn, was nu het vrouwtje van de roodborsttapuit gearriveerd, voor mij een vroege waarneming. Mijn vroegste waarneming was 10 maart in het jaar 1952. Enkele dagen later was ook het mannetje aanwezig.

26 februari 2 uur, wind Z.O., bewolkt. Om 2.30 uur kwamen 2 kieviten op ± 40 meter hoogte en trokken evenwijdig aan de kust naar N.O. Op die dag trokken in ongeveer 1 uur 125 kieviten over het strand en de zee, sommige haaks op het strand naar Z.O., anderen evenwijdig aan het strand naar N.O. trekkend.

Het is natuurlijk niet de bedoeling in dit artikeltje de trek van uur tot uur te volgen en daarom zal ik de aantallen die rechtstreeks uit zee naar Z.O. vlogen en zij die evenwijdig de kust naar N.O. trokken hier laten volgen.

140 kieviten trokken uit zee landinwaarts naar Z.O.

75 kieviten trokken over zee en strand naar N.O.

Het aantal uit zee komende kieviten is wat geflatteerd, daar er in één vlucht 40 tegelijk uit N.Westelijke richting naar N.O. vlogen.

De vraag is nu: komen de kieviten die rechtstreeks uit zee komen van de Engelse kust, een afstand van ongeveer 220 kilometer? Die afstand zouden zij dan zonder onderbreking moeten afleggen.

Dr. G. J. van Oord geeft in zijn boek Vogeltrek als vliegsnelheid van de kievit 70 kilometer per uur op. Als men de kieviten zo ziet trekken zou men ze die snelheid niet toekennen. Maar aangenomen dat die schatting juist is, dan zouden de vogels toch ruim 3 uur moeten vliegen, zonder onderbreking en tegen een matige wind in. Onmogelijk is het niet, maar moeilijk om dit met bewijzen te staven. Meer voor de hand liggend is het, dat de kieviten over het kanaal vliegen en verder de kusten zouden volgen. Het kanaal dat op zijn smalste plaats 36 kilometer breed is en op zijn breedste 126, zal wel door de meeste vogels benut worden om de oversteek te maken.

De grootste oversteek die de kieviten van de Engelse kust naar onze duinen kunnen maken is ongeveer 200 kilometer. Het moet dan gunstig weer zijn en dat was het op 24, 26 en 27 februari, nl. zwakke wind uit het Z.O., zonnig en met een spiegelgladde zee. Bekijk ik nu eens het trekkaartje van de Engelsman E. A. Ennion, dan blijkt daar uit

dat de Noordse kievit, indien hij rechtstreeks over zee naar Engeland trekt, evenals de Zweedse, misschien met een tussenlanding in Denemarken, een formidabele afstand moet afleggen. Dit kaartje betreft de herfsttrek. Daarbij is de afstand van uit Engeland naar onze kust maar een stukje.

Hier in het duingebied arriveren de tijskiet en de fitis wat later dan in het binnenland. Zo omstreken begin april kunnen wij ze wel verwachten met vele andere kleine vogeltjes, die meestal stil doortrekken. Weldra volgt de zang van de vele nachtegallen die in onze duinen broeden. In de nog kale bomen klinkt weldra de zang van de tuinfluiter, de zwartkop en anderen.

J. Gallacher

Een slaapplek van kokmeeuwen bij 's-Gravenhage

Inleiding

In Natura 60 no. 8 verscheen een publicatie over slaappleken van Kokmeeuwen in Zuid-Holland, waarin de beide auteurs, de heren A. L. Spaans en C. Swennen, de stelling poneerden, dat alle Kokmeeuwen, die foerageren binnen de lijn Leiden-Boskoop-Rotterdam-Rozenburg, op De Beer overnachten.

Volgens onze waarnemingen echter, zijn er ook slaapvluchten gericht op de Tedingerbroekpolder tussen Nootdorp en Voorburg, 2 km ten zuidoosten van Den Haag. Hier bevinden zich twee plassen op 1100 m afstand van elkaar. De ene, het Goo, is 8 ha groot en vrij diep, op sommige plaatsen tot 15 m. De oevervegetatie bestaat uit wilgestruiken, terwijl er van een verlandingszone nauwelijks sprake is. De andere plas is gelegen op het terrein van de vliegbasis Ypenburg, dat voor ons niet toegankelijk was, zodat onze kennis hierover berust op waarnemingen van een afstand. De grootte en vegetatie van dit meer is ongeveer gelijk aan die van het Goo.

In de afgelopen winter heb ik de slaapvluchten in deze omgeving wat nader bestudeerd, waarbij ik de gewaardeerde medewerking ontving van de heren F. v. d. Assen, F. de Boer, H. de Nie, B. Schreiner en R. Vlek.

Bespreking van observaties

Aanvankelijk concentreerden zich onze waarnemingen van Kokmeeuwen rond het Goo: in 1962 voor het eerst op 13, daarna op 17 en 21 december, dus al vóór de definitieve sluiting van De Beer. Ook na zonsondergang waren zij nog allemaal aanwezig (de aantallen worden nog besproken), zodat het ons een uitgemaakte zaak leek, dat het hier een overnachtingsplaats betrof.

In 1963 is de slaaptrek, althans die naar het Goo, kennelijk laat ingezet: pas in begin december namen wij de eerste grote troepen meeuwen waar. Wellicht is dit een aanwijzing voor de hieronder volgende tweede veronderstelling. Toen wij echter overgingen tot een wat uitgebreidere bestudering van dit fascinerende verschijnsel, traden er complicaties op in de vorm van het totaal wegblijven of het doorgvliegen van de Kokmeeuwen in westelijke richtingen. Inderdaad prefereren meeuwen tijdens een vorstperiode plaatsen met open water - zoals trouwens ook al door Spaans en Swennen naar voren is gebracht, maar ook bij perioden met open water kwam het enkele keren voor, dat er beslist geen Kokmeeuwen overnachtten op het Goo. Voor deze onverwachte afwezigheid konden wij geen aanwijsbare oorzaak vinden. Pas later viel ons oog op het tweede meer, dat op Ypenburg; inderdaad hebben wij daarna verscheidene keren boven dit meer grote tot zeer grote meeuwentroepen zien cirkelen en ze ook zien dalen, telkens wanneer zij niet of nauwelijks aanwezig waren bij het Goo. Ook kwam het wel voor, dat er druk heen en weer gevlogen werd tussen dit meer en het Goo.

We kunnen nu over het gebruik van deze meren als slaapplek twee veronderstellingen maken:

(A) De Kokmeeuwen, die 's avonds het eerst arriveren, maken een keuze tussen de twee meren, welke keuze kan afhangen van bijv. late vliegactiviteiten op Ypenburg, of enigerlei drukte bij het Goo, waarbij de volgende meeuwen zich gemakkelijk aansluiten, zodat meestal maar één plas tegelijk 'bezet' wordt.

(B) De Kokmeeuwen overnachten stevast op één van beide plassen (dat moet dan de Ypenburgse zijn), terwijl bij 'overbevolking' - wellicht door grotere aanvulling van noorderlingen in midwinter - het tweede meer als uitwijkmogelijkheid wordt benut.